

TGF – Luther (1) – Sandheden skal sætte jer fri!

Vi skal i gang med en ny prædikenserie, som vil hente noget af sin inspiration fra de store temaer, som var på spil for 500 år siden, da verden vendte et blad i den store historie, men som stadig er på spil og udfordrer os i vores helt almindelige hverdag, omkring vores valg, vores selvbillede, vores tro og måden vi forholder os til hinanden på.

I år er det 500 året for reformationens begyndelse.

En reformation som satte hele Europa på den anden ende og som tændte håbet om et bedre liv og satte brænd i hjerterne på millioner af almindelige mennesker over hele Europa, fordi deres vej til Gud med et var gjort nemmere!

Det begyndte med en munk, Martin Luther, som i sin fortvivelse over sin forpinte sjæl, satte gang i en personlig rejse hen imod en kærlig gud, der i kærlighed havde rakt sin hånd ud mod menneskeheden, for at sætte os fri til at leve vores liv i frihed.

For Martin Luther blev det en rejse væk fra en vred og dømmende gud, til en kærlig og tilgivende gud, sat i gang af et enkelt vers ved Luthers gennemgang af Romerbrevet: Den retfærdige skal leve af tro!

Paulus skriver:

v16 For jeg skammer mig ikke ved evangeliet; det er Guds kraft til frelse for enhver, som tror, både for jøde, først, og for græker. v17 For i det åbenbares Guds retfærdighed af tro til tro – som der står skrevet: »Den retfærdige skal leve af tro.« (Rom 1,16-17)

Renæssancen, reformationen, individualisme og den frie vilje

Det var ikke en nem rejse for Martin Luther at blive fri i sin tænkning og sin nye forståelse af denne afgørende sandhed. Han stod meget alene med sine tanker og blev modarbejdet af de fleste tænkere og teologer på hans tid, som levede i en verden hvor det enestående ikke var almindeligt, hvor det at have en holdning som stod alene, var det samme som at have uret.

Hvor flertallets værdier og holdninger blev sandheden om alle temaer og valg, uanset om det handlede om jorden var flad eller rund, om Gud eksisterede eller ej eller andre små og store spørgsmål.

Men Luther brød igennem til det, som vi betragter som helt almindeligt, at vi alle er enestående og at vi skal forholde os til hinanden individuelt, som selvstændige enkeltpersoner, der hver især har ret og krav på at definere vores egne sandheder og vores virkelighed.

Da Martin Luther var kommet igennem dette grundlæggende gennembrud, fik han syn for kristendommens vigtigste sandhed: At vi alle – hver især – som individer – står direkte overfor Gud, i tillid til hans kærlighed, retfærdighed, nåde, tilgivelse og frelse, og intet kan eller skal gøre, for at modtage denne ultimative gave: Fællesskab med Gud i evighed!

Der var ikke mere brug for en skriftestol, hvor kirken som mellemed gennem skriftemål skulle tilgive den enkelte og dermed bane vejen for mennesker vej til Gud og hvor kirken

var den eneste, som måtte forvalte sakramenterne, der fyldte godt op i den enkelte borgers hverdag.

For Martin Luther blev Gud en gud, der ikke dømmes os efter retfærdighedens lov, vores egen selvdesignede lov, en humanistisk lov eller karmaloven, hvor vi får som fortjent... Nej, hvis vi tror Gud, så får vi som ufortjent, fordi Gud helt igennem uretfærdigt tilgiver det, som vi ærligt bekender.

Martin Luthers tanker og nye måder at tænke på, har været med til at forme vores syn på os selv, vores ide om frihed, vores sprog, vores oplevelse af ligestilling, vores politik, vores syn på videnskab, på kirke, på sandhedsbegrebet, på arbejde, økonomi, sekularisering, frelse... ja, stort set alle de områder, som vi tager for givet i dag, men som vi nu kæmper med på grund af vores manglende forståelse for de vigtige mellemregninger, som gjorde Luther så kendt.

Men Martin Luther stod ikke alene. Han fik hjælp og inspiration.

Jeg vil derfor også hente inspiration fra nogle af datidens store tænkere, renæssance-humanister og videnskabsfolk, som før Luther og samtidig med Luther var med til at bane vejen for reformationen og den tid, vi nu lever i.

Sandheden skal sætte jer fri

Temaet til i dag handler om vores syn på sandhed, vores forestilling om tro og den fortvivlelse der kan fylde os til tider, når vi mister troen (den religiøse del) og ikke kan finde sandheden i os selv (den humanistiske del).

Det var et dramatisk problem på Luthers tid og det er et dramatisk problem i dag. På Luthers tid handlede det om noget så grundlæggende som at definere menneskets mulighed for og evne til at træffe frie valg – kampen om vores frie vilje - og om vi mennesker har en iboende frihed til at træffe selvstændige beslutninger eller ej og hvad dette gør ved vores syn på os selv og på Gud.

Dette var vigtigt ift. om vi havde muligheden for at leve et ego-centrisk liv, hvor vi selv var omdrejningspunktet for vores liv eller om vi levede teo-centrisk, hvor Gud var omdrejningspunktet i vores liv. Det affødte to retninger, som vi i dag kender som humanisme og kristendom.

I dag, hvor vi lever på skuldrene af historiens erfaringer, handler det om hvor besværligt og fortvivlende det er for os postmoderne mennesker at være så enestående og hvad det skaber af spændinger i vores relation til Gud, vores næste og os selv, når vi pludselig ikke føler os så enestående og har svært ved at være i vores egne liv, har svært ved at træffe afgørende beslutninger og vi dermed føler os fortabte og bliver fortvivlede.

Inden vi kommer på plads omkring dette, så vil vi læse nogle enkle centrale udsagn af Jesus:

v6 Jesus sagde til ham: »Jeg er vejen og sandheden og livet; ingen kommer til Faderen uden ved mig. V7 Kender I mig, vil I også kende min fader. Og fra nu af kender I ham og har set ham.« (Johs 14,6-7)

v31 Jesus sagde nu til de jøder, som var kommet til tro på ham:
»Hvis I bliver i mit ord, er I sandelig mine disciple, v32 og I skal lære sandheden at kende, og sandheden skal gøre jer frie.« v33
De svarede ham: »Vi er Abrahams efterkommere og har aldrig trællet for nogen. Hvordan kan du så sige: I skal blive frie?«
v34 Jesus svarede dem: »Sandelig, sandelig siger jeg jer:

Enhver, som gør synden, er syndens træl. v35 Men trællen bliver ikke i huset for evigt, Sønnen bliver der for evigt. v36 Hvis altså Sønnen får gjort jer frie, skal I være virkelig frie. (Johs 8,31-36)

Vi er blevet slaver af vores egen frihed

For os som lever i denne tid og som er vokset op med en radikal individualisme, så står vi med et grundlæggende problem.

Siden 1960'erne hvor den personlige frigørelse fejede hen over landet og alle skulle følge deres drifter, så har vi brugt rigtig megen energi på at forfølge vores drømme, leve livet helt og fuldt, realisere vores fantasier i alle retninger og gøre op med alle de borgerlige og grundlæggende dyder, som indtil da havde været med til at styre vores vej igennem livet og måden vi var sammen på.

Så kom den postmoderne tid hvor vi begyndte at sætte vores frigørelse i system og brugte rigtig megen energi på at realisere os selv, lige fra yuppierne til iron-man, fra swingerklubberne til fitnesscentre, fra karriere-piloter til 12-talspigerne.

Vi flyttede tyngdepunktet fra vores følelser til vores tanker og vi blev pludselig alle sammen stressede og deprimerede og brændte ud.

- ❖ I dag kan vi ikke bare være lykkelige engang imellem, nu SKAL vi være lykkelige.
- ❖ I dag kan vi ikke bare have lyst engang imellem, nu SKAL vi have lyst hele tiden og i alle retninger.
- ❖ I dag kan vi ikke bare få en uddannelse og et job og lykkes med det, nu SKAL vi have de rigtige karakterer, den rigtige uddannelse, det rigtige job og vi SKAL have succes og andre SKAL se at vi har succes. Og det hele SKAL være meningsfyldt!

Og sådan bliver det ved i alle livet store og små spørgsmål. Vi er blevet slaver af vores egen frihed. Vi er blevet vores egen fangevogter, som holder øje med hvert eneste valg vi tager.

Og for mange af os, så ender vi med at blive deprimerede og få stress. Vi kan ikke tåle at være i vores eget liv, hvor vi SKAL alt muligt hele tiden og det kan ikke blive fantastisk nok! Ellers bliver vi dømt ude af os selv.

Mads og monopolet

Jeg hører jævnligt radio, når jeg kører rundt til forskellige kunder og her kommer jeg nogen gange til at høre Mads og monopolet, en radioudsendelse, hvor man kan ringe ind til Mads og nogle kloge meningsdannere, som så kan hjælpe med nogle konkrete problemstillinger.

Det er helt tydeligt, at vi her hører fra mennesker, som er fanget i deres eget fængsel af følelser og drifter, hvor der ikke er nogen værdier eller dyder til at give retning.

En ung mand ringede ind forleden:

- ❖ Hvilken uddannelse skal jeg vælge?
- ❖ Jamen, hvad vil gøre dig glad og lykkelig?
- ❖ Det ved jeg ikke?
- ❖ Hvad siger din mor eller far?
- ❖ De vil gerne at jeg skal være lykkelig og glad og støtter mig i det valg jeg tager?
- ❖ Jamen, hvad kunne du så tænke dig at vælge?
- ❖ Det ved jeg ikke? Jeg er bange for at jeg vælger forkert?
- ❖ Ja, det er heller ikke så godt? Kære deltagere i monopolet, hvad tænker I?
- ❖ Klog person nr. 1 siger: Jamen, hvad brænder du for?
- ❖ Det ved jeg ikke? Jeg synes mange ting er spændende, men jeg er bange for at jeg vælger ift. min hobby og ikke noget som jeg vil arbejde med som voksen...

Og sådan blev det ved og ved! Er det forkert, hvad der bliver sagt? Er den unge mand en idiot? Eller hvad er der på spil?

Det samme gælder en kvinde, som ringede ind og ville have hjælp til om hun skulle blive skilt fra sin mand, som hun ikke havde lyst til længere og ligesom havde mistet følelserne for. Jeg vil ikke citere indholdet af den samtale, men den havde nogenlunde den samme model ift. at finde en løsning...

- ❖ jamen, hvad er det du har lyst til?

Sandheden skal sætte jer fri

Men hvad er så sandheden omkring vores liv, vores frie vilje og vores menneskelighed? Hvad er det i os, som leder os og giver vores liv en meningsfyldt retning? Hvad er det vi skal forstå om os selv, for at vi kan blive virkelig frie og samtidig opleve at vi er tilstede på en konstruktiv måde ift. os selv, vores næste og Gud?

Martin Luther var meget tydelig om hans menneskesyn. Vi mennesker er netop menneskelige ved vores evne til at være umenneskelige! Vi kan bruge al vores energi på at være gode mennesker, der gør gode ting og bidrager med godt til samfundet!

Men det ser ud til at vi kommer til kort hele tiden, fordi vi er drevet af vores ønske om at frelse os selv, lykkes for os selv. Vi bruger vores vilje til at gøre godt for os selv og ikke vores næste. Vi bruger tiden etisk forkert!

Han kunne forstå Paulus helt ind i hjertet, når Paulus skriver: *v19 For det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke, men det onde, som jeg ikke vil, det gør jeg.* (Rom 7,19)

Luther vidste med sig selv, at han ikke var bærer af sandheden, han havde brug for at sandheden kom til ham udefra, så han havde en rettesnor, som både kunne holde ham ansvarlig, men også sætte ham fri.

Ser vi på en af de mest kendte psykoanalytikere – Sigmund Freud – så var han meget tæt på Luthers forståelse af det sandt menneskelige.

Han talte om den menneskelige spænding, som et over-jeg og et under-jeg, en splittelse i mennesket som ikke er en fejl, som vi ikke skal helbredes fra, men som vi skal lære at affinde os med. Det er det sandt menneskelige.

For Freud blev det en kamp mellem underjeg'et – det affektive – følelserne, begæret, drifterne, ønskerne – kontra overjeg'et – det kognitive – dyden, værdierne, moralen, samfundet, pligten.

For Freud var det store spørgsmål: Hvad sker der, når dyden er død og overjeg'et ikke er styret af en ydre moral?

Det er det, som vi ser i dag! Vi har slubbet underjeg'et løs de sidste 50 år og gjort en dyd ud af at finde vores sande underjeg. Så har vi sluppet overjeg'et løs uden et moralsk kompas, og bruger derfor vores vilje til at styrke vores lyster.

Du SKAL være dit underjeg... ellers er du slet ikke! Dit overjeg siger: du SKAL... have lyst, være lykkeligt! Selvrealisering er ikke et tilbud, det er et krav.

Og vi har ingen steder at gå hen... for at få hjælp i vores ulykkelige kamp for at være autentiske og enestående... vi står alene og uhjælpeligt bliver vi flået i stykker af vores egne indre spændinger og selv-designede sandhed om os selv.

Derfor får mange mennesker neuroser i dag, bliver depressive, får stress og brænder ud. Når vores "jeg" ikke er styret, så bliver vi rastløse i sjælen, så har vi svært ved at navigere i vores moralvalg, vores seksualitet, vores livsvalg.

Her kommer Luther os til hjælp og siger:

Du kan og skal ikke frelse dig selv. Du bliver først sandt fri, når du i frihed opgiver din frihed til noget større end dig selv. Når du giver plads til nåden, sandheden, tilgivelsen og bliver frelst fra dig selv. Her fandt Luther svaret i Jesu ord til disciplene: *"Hvis altså Sønnen får gjort jer frie, skal I være virkelig frie."* (Johs 8,31-36)

En af vores mest kendte filosoffer og tænkere, teolog Søren Kierkegaard, byggede videre på dette og sagde: *"Intet mennesker bliver synder af, at det bliver fortalt at det er en synder... (en synder er en der rammer ved siden af Guds kærligheds lov) ...det skal selv opdage dette eller hjælpes til at opdage dette."*

Når du opdager, at du også er en synder... så åbner det op for en ny opdagelse... tilgivelsen, nåden, troen, håbet... så er der ingen dommedag som venter, den har allerede været!
Det gode er, at Gud ikke dømmes dig efter retfærdighedens lov eller karmaloven, hvor du får som fortjent... nej, hvis du tror Gud, så får du som ufortjent, fordi Gud helt igennem uretfærdigt tilgiver det, som du ærligt bekender."

Til forskel fra renæssance-humanismen, som hylder menneskets evne til frit at frelse sig selv, så blev Luther en fortæller for en kristendom, der siger at vi alle frit – og helt enestående – kan vælge at åbne vores hjerte for fællesskabet og frelsen, nåden og tilgivelsen, sandheden udenfor os selv, der taler ærligt om vores menneskelighed og mulighed for at træffe frie valg... nemlig at vi i tillid og tro tager imod Guds nåde og frelse, uden at vi skal gøre os fortjent til dette.

v14 For alle, som drives af Guds ånd, er Guds børn. v15 I har jo ikke fået en ånd, som giver trællekår, så I atter skulle leve i frygt, men I har fået den ånd, som giver barnekår, og i den råber vi: Abba, fader! v16 Ånden selv vidner sammen med vores ånd om, at vi er Guds børn. (Rom 8,14-16)